

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדַּת יָמִים HEMDAT YAMIM

פְּרֻשַׁת הַשָּׁבוּעַ בְּהַעֲלוֹתָךְ תַּשְׁעִי"ט

גינוני (וניגוני) שלטון ראויים
הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

החצוצרות המופיעות בפרשת בהעלותך נועדו לשלשה שימושים:

א. כסממן שלטוני. ב. לשמש כסימן התראה וכקריאה לתיקון כדי להינצל מצרה. ג. לצורך הודאה על שפע והצלה.
 "וַיִּדְבֹר יְקֹנָן אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כְּסָף מְקֻשָּׁה תַעֲשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וּלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנֹת: ... וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֹתְכֶם וְהִרְעַתְּם בְּחֲצוֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְקֹנָן אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם: וְכִיֹּם שְׂמַחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בְּחֲצוֹצְרוֹת עַל עֲלֵיתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלָמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכְרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם" (במדבר י"א-י)
 ננסה להעמיק יותר בשלשת חלקי הפרשיה.

א. סממני שלטון
 כל בר דעת מבין כי מנהיג מדינה חייב להשתמש בסמלים שיסמנו אותו כמורם מעם וכמי שהכוח בידו בתחומים רבים. אכן, רש"י בעקבות חז"ל, מעיר: "שיהיו תוקעין לפניך כמלך" יחד עם זאת, התורה מגבילה - שְׁתֵּי חֲצוֹצְרוֹת כְּסָף! וחז"ל דורשים ולמה של כסף? ועונים: התורה הקדושה חסה על ממונם של ישראל! בעבור זה לא עשו אותם של זהב!!! (מדרש אגדה במדבר פרשת בהעלותך פרק י).

הזהירות הנדרשת בכספי ציבור, גם כשההוצאה מותרת ונדרשת, היא כפולה ומכופלת. בגמרא במסכת יומא (דף ג ע"ב) מצינו שיש שדרשו זהירות עוד יותר מופלגת "ועשה לך – משלך". גם אם לא נפסק כך להלכה, הרף המוסרי הועלה כאן לגובה עצום, לפחות כשאיפה אידאלית.

ב. סימן התראה וכקריאה לתיקון כדי להינצל מצרה
 החצוצרות אמורות לשמש לא רק לתקיעה אלא גם לתרועה: וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאֶרְצְכֶם עַל הַצָּר הַצָּר אֹתְכֶם וְהִרְעַתְּם בְּחֲצוֹצְרוֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי יְקֹנָן אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאִיְבֵיכֶם. תרועה היא מלשון רעוע, שבור. לכן, גם בראש השנה תוקעים שברים-תרועה, שברים גדולים ושברים קטנים. צפירות של שברים, עולות ויורדות הן לעולם בבחינת אזעקה. כאשר יש בעיות ביטחוניות יש צורך בהשמעת קול, שמטרתה קריאה לחשבון נפש ואזהרה מפני זיחות ושאננות, היכולות להביא לאסון נורא.

ג. הודאה על שפע והצלה
 התקיעה הנזכרת בסיום הפרשיה: וְכִיֹּם שְׂמַחְתֶּם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בְּחֲצוֹצְרוֹת, היא תקיעה של תודה והכרת הטוב שיש להביע כלפי מעלה, לאחר הישועה. אבן עזרא מחדש שבילום שְׂמַחְתֶּם פירושו: "ששבתם מארץ אויב, או נצחתם האויב הבה עליכם וקבעתם יום שמחה כימי פורים וחנוכה".
 למעלה מאלפיים שנה לא זכה עם ישראל להודות הודאה מסוג זה. רק בדורנו זכינו לקיבוץ גלויות-שיבה מארץ אויב, שלא היה כמותו מעולם. כל כך הרבה שנים לא זכינו לניצחונות צבאיים, שלא ארעו לעם ישראל באף דור וגם לא לעם אחר, אחרי אלפיים שנות גלות.

הבה נתפלל כי נזכה למנהיגות, שגם אם היא זכאית לסממני שלטון, היא נזהרת וחסה על ממונם של ישראל. נשכיל לשמוע את קולות האזהרה מפני הסכנות הסובבות אותנו ולא ניפול בחטא הגאווה והזיחות. נזכה לכך שכל חלקי החברה בישראל וכל חלקי העם היהודי באשר הוא, הנהנים כולם מהנסים הגדולים והטוב שהקב"ה משפיע עלינו, ידעו גם להודות ולהלל את הקב"ה על כך.

<p>לעיין ר' אליהו כרמל ז"ל נלבי"ע ח' באייר תשע"ו</p>	<p>לעיין הרב ישראל רוזן זצ"ל נלבי"ע י"ג בחשוון תשע"ח</p>	<p>לעיין ר' מאיר ז"ל בן יחזקאל שרגא ברכפלד</p>	<p>לעיין מרת שרה ונגרובסקי ע"ה בת ר' משה זאב נלבי"ע י' בתמוז תשע"ד</p>	<p>לעיין הרב אשר וסרטיל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט</p>
<p>לעיין הרב שלמה מרזל זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י' באייר תשע"א</p>	<p>לעיין הרב ראובן אברמן זצ"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע ט' בתשרי תשע"ו</p>	<p>לעיין דוד צבי טרשנסקי ז"ל בנם של יצחק ונעמי הי"ו נלבי"ע כ"ח באייר</p>	<p>לעיין גב' אסתר שמש ע"ה נלבי"ע כ' באב תשע"ז</p>	<p>לעיין מר שמואל שמש ז"ל חבר הנהלת 'ארץ חמדה' נלבי"ע י"ז בסיוון תשע"ד</p>

לעיין **אברהם קליין** ז"ל, נלבי"ע בלי"ג בעומר תשע"ט
 לעיין **גב' לוריאן הופמן** ז"ל
 לעיין **הנופלים במערכה על הגנת המולדת** הי"ד

הלכה פסוקה

תקצירים מתוך פסקי דין - רשת בתי הדין 'ארץ חמדה גזית'

עורך: הרב הדיין עקיבא כהנא, חוקר במכון משפט והלכה בישראל.

על מי מוטלת חובת תשלום דמי ועד הבית?

'ארץ חמדה גזית' ירושלים / חשוון תשע"ט / תיק 78080 / הליך "תביעות קטנות"

דיינים: הרב יוסף כרמל

המקרה בקצרה:

התובע הוא משכיר דירה, והנתבעים הם שוכרים שהתחייבו בחוזה שכירות לשלם את התשלומים המוטלים על הדירה. הנתבעים לא שילמו את תשלומי ועד הבית, משום שלטענתם התשלום שהתבקש מהם היה גבוה מההוצאות החודשיות השוטפות של ועד הבית. התובע דורש מהם לשלם 2,550 ₪, לטענתו זה הסכום שהיה צריך להיות משולם לוועד הבית, בנוסף הוא תובע הוצאות ואגרות. לטענת הנתבעים הוועד גובה סכומים גבוהים שאינם מוצדקים, והם ביקשו פירוט הוצאות מועד הבית, ולא נענו. גם אם יש הוצאות, חלקן הגדול הוא על הוצאות שבעל הדירה צריך לשלמן, ולפי החישוב שלהם הם צריכים לשלם רק 50 ₪ בחודש, כמו כן הם תובעים עמלת עו"ד ותשלום אובדן ימי עבודה.

פסק הדין: הנתבעים ישלמו לתובע 1,147 ₪.

נימוקי פסק הדין:

א. הגדרת התובע כבעל דין

בית הדין דן בשאלה למי חייב השוכר לשלם את תשלומי ועד בית – למשכיר או לוועד הבית ישירות. במסכת בבא בתרא (ב, א) ובשו"ע (ח"מ קעו, י) נפסק שבענייני שותפים הולכים אחר מנהג המדינה. לכן, יש לעיין בהגדרת החוק שמתאר במידה רבה את המנהג סעיף 58 לחוק המקרקעין קובע כי בעל דירה צריך להשתתף בהוצאות אחזקת הרכוש המשותף. סעיף 52 לחוק קובע שבעל הדירה הוא הבעלים החוקי, ולא הדייר שגר בדירה. מכאן שהחוב מוטל על המשכיר. במקרה שבו השוכר מתחייב כלפי המשכיר לשלם לוועד הבית, נוצר חוזה עבור צד ג', ולכן זכות וועד הבית לתבוע מהשוכר את החוב (תיק ע"א 6059/05). לחילופין יכול וועד הבית לתבוע את החוב גם מהמשכיר, והמשכיר יוכל לתבוע את החוב מהשוכרים. ממילא התובע רשאי לתבוע את הנתבעים וטענתם שעל וועד הבית לתבוע אותם – אינה מתקבלת.

ב. מעמדו ההלכתי של חוזה לטובת צד ג'

באופן עקרוני היה מקום לדון במעמדו ההלכתי של חוזה עבור צד ג'. בית הדין מכריע שיש לחוזה כזה תוקף כדין "עבד כנעני" המוזכר בגמרא (קידושין ז ע"א). שם נאמר שכשם שאדם יכול לשלם לבעלים של עבד, עבור פדיון העבד, כך ניתן לעשות עסקה שבה צד א' משלם לצד ב', ובתמורה צד ב' מתחייב לשלם לצד ג'. בנוסף, אדם יכול להתחייב בחוזה (במקרה זה, חוזה השכירות) עם צד ב' לשלם לצד ג' (מהרשד"ם ח"מ שפ ועוד). מעבר לכל האמור, במקרה זה, הוסכם בין הצדדים שהמשכיר יוכל לפדות שיק של הנתבעים ולשלם בעצמו את דמי וועד הבית. לפיכך, יש לתבוע זכות לתבוע בעצמו את הנתבעים.

ג. על מי מוטלת חובת הראייה שהתשלום שנגבה לוועד הבית מוצדק?

על מנת לקבוע מי מהצדדים צריך להביא ראייה לטענותיו על בית הדין לקבוע מי המוחזק ומי המוציא. לתובע יש שיק של הנתבע, ומעמד המוחזקות של אדם עם שיק נידון באריכות בפס"ד ארץ חמדה גזית 71003, שבו נקבע ששיק הוא לכל הפחות שטר חוב, לכן המחזיק בו נחשב כמוחזק. במקרה זה הסכום הכתוב בשיק גבוה מסכום החוב גם לפי טענת התובע. בעניין זה ישנה מחלוקת: הרמ"א (ח"מ עה, יג) כתב לגבי אדם שמחזיק משכון כנגד חוב, ויש מחלוקת מה גובה החוב, שנחלקו הרשב"א והרמב"ן האם הוא נחשב למוחזק, והש"ך הסיק שהמחזיק במשכון נחשב למוחזק. נראה שזהו הבסיס לנוהג להתייחס למי שמחזיק בשיק בטחון כמוחזק. לכן נראה שהמשכיר נחשב למוחזק, וזאת למרות שהשוכר ביטל את השיק.

ד. שיעור דמי ועד הבית המוטלים על הנתבעים

טענת השוכרים היתה שלא יתכן שסכום ועד הבית יהיה כה גבוה, כמו כן ההסדר שבו דירות קטנות משלמות כמו דירות גדולות הוא בניגוד לחוק. אמנם, החוק מאפשר שינוי של שיעור ההשתתפות, אך הדבר צריך להיעשות בהסכמת כל הדיירים, ויסוד זה גם מעוגן בהלכה (מהרי"ק קפ). מעיון בטבלת האקסל שהוגשה לנתבעים על ידי ועד הבית, נראה בבירור כי ישנן הוצאות שאינן שוטפות ששולמו מקופת וועד הבית. בנוסף מדובר בדירה קטנה שאמורה לשאת בנטל ההוצאות בשיעור נמוך יותר. לאור האמור הוחלט לחייב את השוכר לשלם רק 45% מהסכום הנתבע, כלומר סך 1,147 ₪.

למעבר לפסק הדין המלא

<p>לע"נ מרים ריגלר ע"ה רעייתו של ד"ר מיכאל ריגלר הי"ו נלבי"ע אייר תשע"ח</p>	<p>לע"נ רבי יעקב ז"ל בן אברהם ועיישה וחנה בת יעיש ושמחה סבג</p>	<p>לע"נ חיים משה בן קוקה יהודית כהן ז"ל נלבי"ע ז' בתשרי תשע"ח</p>	<p>לע"נ סוזי בת עליזה כהן ז"ל נלבי"ע כ"ד בחשוון תשע"ח</p>
<p>לע"נ הנופלים במערכה על הגנת המולדת הי"ד</p>			

Kerem B'Yavneh, Israel

כרם ביבנה, ישראל
מרחשוון תשע"ג

מריחת קרם ידיים בשבת

שאלה

האם מותר למרוח קרם ידיים בשבת?

תשובה

מותר למרוח קרם ידיים שדרך הבריאים למרוח¹, באופן שהקרם נבלע בידיים².

¹ כפי שפסק השולחן ערוך (או"ח שכז, א): "החושש במתניו, לא יסוך שמן וחומץ; אבל סך הוא שמן לבדו, אבל לא בשמן ורד, משום דמוכחא מלתא דלרפואה קא עביד". וביאר שם המשנה ברורה (ס"ק ב) שמותר לסוך בשמן הואיל וגם דרך הבריאים לסוך אותו ולא ניכר שהוא לרפואה. ולכן אם מדובר בקרם ידיים שאין דרך הבריאים להשתמש בו הדבר אסור משום רפואה בשבת.

² אחת מליט אבות מלאכות המופיעה במשנה (שבת ז, ב) היא מחיקת העור (בלשון המשנה: "המוחקו", ויש גורסין: "הממחקו"). ובביאור המלאכה כתב הרמב"ם (הלכות שבת יא, ה): "ואיזה הוא מוחק? זה המעביר שיער או הצמר מעל העור אחר מיתה עד שיחליק פני העור". ומבואר בגמרא (שבת עה ע"ב): "הממרח רטיה בשבת – חייב משום ממחק". ועל פי זה פסק הרמב"ם (הלכות שבת יא, ו): "וכן הממרח רטיה כל שהוא או שעוה או זפת וכיוצא בהן מדברים המתמרחין עד שיחליק פניהם חייב משום מוחק". נמצא שישנם שני אופנים למלאכה: הראשון הוא החלקת משטח על ידי מחיקתו, כגון מחיקת שיער מן העור. השני הוא יצירת משטח חלק באמצעות מריחת חומר עליו, כגון מריחת שעווה.

אמנם, אם מורח חומר באופן שהוא נבלע בדבר שנמרח עליו, נראה שאין בכך משום מלאכת ממחק, שהרי אינו יוצר משטח חלק. ויש להביא לכך ראיה מהמשנה (שבת יד, ד) הקובעת שמותר לסוך שמן על הגוף. וכן נפסק בשולחן ערוך (או"ח שכז, א-ב) שמותר לסוך את הגוף בשמן. והנה תכלית הסיכה בשמן היא להבליע את השמן בגוף, וכמאמר הכתוב (תהלים קט, יח): "וּתְבֹא כְמִים בְּקֶרְבוֹ וְכִשְׁמֶן בְּעֶצְמוֹתָיו". ואמנם לגבי עור העומד למלאכה מבואר ברמב"ם (הלכות שבת כג, י): "מעבד מאבות מלאכות הוא, והמרכך עור בשמן כדרך שהעבדנים עושים הרי זה מעבד וחייב". אך מכאן גם מוכח שבסיכת העור בשמן אין משום ממרח אלא מעבד, ועל כרחך יש לומר שבעור של גוף האדם אין מלאכת מעבד, שהרי מותר לסוך בשמן. וכן פירשו בספר דעת תורה (לרב שלום שבדרון, או"ח שכח, כו) ובערך ש"י (או"ח שכח, כב) ובספר נפש חיה (לרב ראובן מרגליות, או"ח סי' שכז), שהסיכה שאין בסיכה בשמן משום ממרח היא משום שתכלית הסיכה היא להבליע את השמן בעור.

עוד מבואר בגמרא (שבת קכא ע"ב): "רוק – דורסו לפי תומו". ופירש רש"י: "רוק דורסו לפי תומו – שאין מתכוין למרח ולאשווי גומות, דאף על גב דממילא ממרח הוא, כי לא מיכוין – שרי, משום מאיסותא". וכן פסק השולחן ערוך (או"ח שטז, יא): "לא ישפשף ברגליו רוק על גבי קרקע, משום משוה גומות, אבל מותר לדורסו לפי תומו שאינו מתכוין למרח ולהשוות גומות; ואף על גב דממילא ממרח הוא, כי לא מכוין שרי, משום מאיסותא". וכתב המגן אברהם (סי' שטז ס"ק כד): "וצ"ע דליתסר משום מירוח עצמו. ויש לומר דממרח לא שייך אלא כשכוונתו שיתמרח דבר על גבי חבירו, אבל הכא רוצה שיבלע בקרקע". והקשה האליה רבה (סי' שטז ס"ק לה), מה היא קושיית המגן אברהם? והרי רש"י והשולחן ערוך אסרו מטעם מירוח והתירו לפי תומו רק משום שאינו מתכוון! ותירץ בהגה"ה על הדעת תורה (שם) שלדעת המגן אברהם כוונת רש"י לאסור משום אשווי גומות, שזו מלאכת חורש או בונה (ראה שבת עג ע"ב), ומה שכתב "ממרח" היינו שעל ידי שממרח את הרוק עם העפר משווה גומות (וכן עולה מדברי הרמב"ם בהלכות שבת כא, ב). ולכן הקשה המגן אברהם מדוע לא אסר מצד מירוח הרוק עצמו, ועל כך תירץ שכיוון שמבליע הרוק בקרקע אין כאן משום מלאכת ממרח אלא רק משום השוויית גומות. וכן פסקו המשנה ברורה (סי' שטז ס"ק מט) וערוך השולחן (סי' שטז ס"ק לב), שאין מלאכת ממרח אם כוונתו שייבלע במה שמורחו עליו.

ועל פי זה פסק במנחת יצחק (חלק ז סי' כ) שמותר למרוח משחה אם כוונתו שכולה תיבלע בגוף, וכן הביא בשמירת שבת כהלכתה (פרק לג הערה נח) בשם הגרש"ז אוירבך. וכן פסק בשו"ת שיח נחום (סי' כ).

אמנם בשמירת שבת כהלכתה (שם) הקשה מדברי התפארת ישראל (כלכלת השבת אות ל, הובאו דבריו במשנה ברורה סי' שכז ס"ק טז) שהמצחצח נעליים במשחה שחורה חייב משום ממרח. אולם נראה שאין משום קושיה, שהרי אף שאין כוונתו לעשות שכבה עבה כמו המורח שעווה, מכל מקום תכלית המרוח הוא להשאיר שכבה דקה על מנת לתת לנעליים מראה חלק ומבריק.

אמנם יש להקשות על התפארת ישראל מטעם אחר, והוא שבמאירי (שבת עה ע"ב ד"ה השף) ובחידושים המיוחסים לר"ן (שם ד"ה והמסתת) מבואר שאין חייב משום ממרח אלא אם צריך משטח חלק על מנת שהתשמיש שלו יהיה נוח (וכמו ממרח רטיה), ולא אם מחליק לנוי בלבד (אמנם למאירי ייתכן שיהיה חייב משום מכה בפטיש עיי"ש, וכן יש לדון על מריחת משחת נעליים מצד מעבד וצובע). ועיין עוד מה שדן בדברי התפארת ישראל ביביע אומר (חלק ד או"ח סי' כח אות יד).

על כל פנים, נמצא שהמרוח קרם ידיים כדי להבליעו בעור אין במעשהו משום מלאכת ממרח, והרי זה כמו סיכה בשמן המותרת בשבת, ובדבר אם שייך מירוח במשחה רכה במקום שאינה נבלעת בעור, ראה שו"ת מטה לוי (סי' כא), ציץ אליעזר (חלק ז סי' ל), באר משה (חלק א סי' לו), בייע אומר (חלק ד או"ח סי' כח) ושמירת שבת כהלכתה (פרק לג הערה נח).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

מתפללים לרפואתם השלימה של:		
יהודה בן חיה אסתר	ניר רפאל בן רחל ברכה	רפאל יצחק בן חנה
דוד חיים בן רסה Rassa	יצחק אייזיק בן חיה אסתר	מאיר בן דינה ציפורה
יוסף בן רחל חלילי	יאיר מנחם בן יהודית חנה	נתנאל אילן בן שיינא ציפורה
נתנאל בן שרה זהבה	רפאל ישי בן צפורה פייגא	יוסף (יוסי) בן חנה
יוסף בן סרח	רועי משה אלחנן בן גינה דְּבָרָה	שרה בת שולמית
נעמי בת אסתר	דוד חיים בן סרח	אליעזר יוסף בן חנה ליבא
רבקה רינה בת גרונה נתנה	מאירה בת אסתר	יפה בת רחל יענטע
ברכה בת מרים רחל	ליליאן בת פורטונה	נחמה צביה בת שושנה בריינא
איילת חן בת שולמית	רוחמה רחל בת שושנה	
	בתוך שאר חולי עם ישראל	